

Олена ЗАВІТАЙЛО (БУРЯК)
(м. Мурсія, Іспанія)

Письменниця, журналістка, художниця. Народилася 18 червня 1985 р. в с. Клодівському Бородянського району Київської області. Після аварії на Чорнобильській АЕС з батьками переїхала на Полтавщину. Виросла в с. Новоаврамівці Хорольського району, закінчила місцеву гімназію. Вищу освіту здобула в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка на факультеті філології та журналістики. Працювала редакторкою художньо-публіцистичних програм Полтавського обласного радіо «Лтава», кореспонденткою обласної газети «Події та коментарі». Нагороджена спеціальним призом журі Всеукраїнського фестивалю теле- і радіопрограм «Калинові острови».

Літературно-художні твори друкувало в колективних збірках, усеукраїнській та обласній періодиці, альманахах «Золота доба», «Нова проза», «Рідний край», антології сучасної української літератури, українсько-американському журналі «Ukrainian People» (Чикаго, штат Іллінойс, США) та ін. Лауреатка II премії Всеукраїнського літературного конкурсу малої прози імені Івана Чендея (2019). Авторка збірки оповідань «Діточки» (2020).

Засновниця художнього проєкту «Пригода ART» та співзасновниця видавничого проєкту «Книжкова майстерня "Гранк"». Переможниця Всеукраїнського конкурсу на розробку оригінал-малюнків поштових марок (2017), засновниця й організаторка Міжнародного мультимистецького етнофестивалю «Свіччине весілля» (2016–2017).

Із 2018 р. проживає в Іспанії.

МАТІУЛОВИЙ СОН

На високому кам'яному березі ріки Синюхи здивованим лощам спинилося літнє мар'янівське надвечір'я. Молода грива його пахне стиглим білим наливом, теплим молоком і густим пирієм. Коник дихає на воду й жене до того берега ледь помітні мережива хвиль. Від захованих в очереті кладок по сірій землі стежок червень, позіхаючи, плететься до хат. Тут, коло їхніх вікон, підібгавши під себе ноги, разом із крученими паничами він і засне. А у відкриті шибки, наче тільки цього й чекала, полізе гаряча ніч. Уся-усенька: зі співами солов'їв, кумканням жаб та сюрчанням коників у траві. Ніч зів'є над Мар'янівкою матіуловий сон – ще один літній сон до ранку.

Із першим дзвоном зашитої в яблуні церкви малий Митько солодко потягнувся в ліжку і, наче раптово згадавши про літо, свіжим протягом вискочив з-під ковдри на подвір'я, на ходу застрибнувши в коротенькі штанці.

– Бабуню, уже почалася неділя? – перекрикуючи лемент качок і курей, загукав аж у той кінець двору.

– Неділя почалася, коли ти ще спав, – утираючи фартухом руки від січки, усміхнулась бабуня.

– То я проспав? – скис Митько.

– Сніданок не проспав.

І на столі під дідовою грушею рум'яним сонцем сіли пироги. Баба Тетяна поставила коло них миску з бокатими полуницями й пішла до хати за вранішнім молоком.

– Бабуню-у-у-у-у, я вже пої-і-і-ів! – тільки й добігло до сіней, а сам Митько вже мчав на п'ятихатки, до того двору, куди привозили Мишка.

Літом у Мар'янівці наставало інше життя. Із самого початку червня сільський гамір ріс і множився дитячими голосами. Замурзаним роєм летіла малеча з луку до річки, полохала птицю на Синюсі й припнутих у долині кіз і телят. І байдуже, кого звідки привозили: із Києва, Броварів, Полтави, Умані, Кіровограда – усі однаково збивали коліна й лікті, усіх однаково кусали комарі й оси, усім однаково попадало лозиняки за витоптаний баштан і обнесені колгоспні черешні. Для Митька літо в Мар'янівці було кращим, ніж якесь там Чорне море чи огорожені майданчики з каруселями в дитячих таборах. Тут свобода дихала на повні груди, котилася торбою з високого горба й лунко гепала в синю воду, а потім, обтрусившись, заходилася реготом – аж хапалася за живіт руками. Свобода гнала м'яча босими ногами й була непереможною! Канікули тільки почалися, і від того в хлопця на душі було намазано медом.

А ввечері Митько на лавці під хатою видихує все набігане за день. Десь за горбом урочисто й повільно повертається з пасовиська сита череда. Замурзані в ряску з річки лопотять гуси й качки. Митькова бабуня в хліві готує дійниці до нового молока, а дід під своєю грушею крутить зі злежаного за зиму пруття мітли. Лозина до лозини – міцні дідові руки зв'язують нехитрі пучки один за другим. «Дідуню, що ти робиш?» – вискочило з Митька, зачарованого вправною роботою старого. «Будуть мітли, – спокійно відповів дід Андрій. – Буде чисто. Гарно, коли чисто. Виметем подвір'я, виметем у загашниках і за тином, буде зелено». «У тебе вже багато, повен хлів. Для чого стільки мітел?» – не вгавав хлопець. «Мітли – це розум, це все життя!» «Життя?» – здивувався Митько. «Робота зв'язує руки, а голова вільна...» – «Дідуню,

а навчи мене крутити мітли». Дід Андрій садив коло себе хлопця, і починався урок... Тут, під грушею, не за одне таке мар'янівське літо Митько пізнавав світ. Дід показував, як клепають косу й точать ножі, розказував про хліб із тирси, чай із гілок малини, про голодні часи й чоботи одні на п'ятьох, про сніжні аж до стріх зими й Синюху, що розливалася долиною, про велетенську рибу в річці й вепрів у лісі на тому березі.

«Дідуню, а ти був на війні?» – якимось спитав малий. «Був», – промовив у вуса дід. «А розкажи мені, розкажи про війну!» Старий відклав убік недокручену мітлу й потягнувся до кишені за цигаркою. Перед його очима з посаджених дружиною червоних маків виросло палаюче село. Батькова хата, коні з підпаленими гривами, що мчали до води з пагорба і, розстріляні, тушами падали на чорну траву. Село кричало від болю. Люди вбивали людей. «Дідуню, а тобі було страшно на війні?» Кременезний старий у Митькових очах був схожий на той скелястий берег, який ніхто й ніщо ніколи не зрушить. Високий і міцний, наче вилитий з бронзи велетень. «Не було – не було ж, правда?» – хапав Митько своїми рученятами жилаві, темні, аж бурі руки діда Андрія. «Було, Митю. Було... дуже страшно».

А вранці знову був червень, молода з кропом картопля з печі, безкраї зелені луки, червоні маки, і Митько з Мишком мчали вниз до річки ловити жаб, стрибали з верби у воду, їли полуниці й чатували на сусідського kota в бузині. «Не страшно...» – говорив собі Митько, коли заблукав увечері в лісі. «Не боюсь», – твердив він, коли вступався за Оксану із сусіднього під'їзду. «Не страшно», – твердив, коли летів далеко від дому, за океан, на службу в армію.

Страшно! Уперше стало по-справжньому страшно, коли сусідки в дідовій хаті зависили дзеркало й запалили свічку. Коли ступив на поріг священник із півчою. Коли до дідового двору зішло село. Страшно було поглянути в той куток хати, де під образами лежав його рідний кременезний скелястий берег, наче вилитий із бронзи велетень, – його дід. І не дорослий Дмитро, а той малий Митя в коротких штанцях стояв тепер серед люду й тремтячими рученятами втирав мокрі щічки. Що це?.. Луснуло щось усередині, і тепер біжить вода – світу білого не видно. Дідусь помер! Ні! Ні... Це не діда Андрія немає! Це сконало літо в Мар'янівці. Це померло його дитинство. Зараз, ось-ось, винесуть похмурі дядьки з хати труну й понесуть червень на кладовище,

покладуть у чорну глибоку яму й засиплють землею. Це не діда Андрія не стало – це пішли із життя сніжні, аж під саму стріху зими, чай із гілок малини, чоботи, одні на п'ятох, дикі вепри й велетенська риба в Синюсі. А ще правда про війну. Нерозказана правда. Та, від якої боліло все дідове тіло, та, якою палали бабусині маки. «Дідусю... діду, мені страшно!»

На високому кам'яному березі ріки Синюхи здивованим лощам спинилося літнє мар'янівське надвечір'я. Молода грива його пахне стиглим білим наливом, теплим молоком і густим пирієм. Коник дихає на воду й жене до того берега ледь помітне мереживо хвиль. Від захованих в очереті кладок по сірій землі стежок червень, позіхаючи, плететься до хат. Десь за горбом урочисто й повільно повертається з пасовиська сита череда. Замурзані в ряску з річки лопотять гуси й качки. Дід Митя дістав із нагрудної кишені пучку тютюну, сипнув на клаптик паперу, край якого лизнув язиком, і зробив самокрутку. Наче храм, відчинив він хліва й виніс звідти під грушу оберемок пруття. «Дідуню, дідуню, а що то буде?» – загукав до старого онук. «Мітли...» – махнув вусами дід. «А навчи мене, навчи!» – просив хлопчик. І дід Митько садив коло себе малого Андрійка і вчив. А довкола рожева матіола вже снувала дрімоту. Старий підняв голову й прислухався: знову співають солов'ї, сюркочуть у травах коники й кумкають жаби. Котиться... Котиться торба з високого горба! І від того усього в діда на душі намазано медом.

2010

УДОСВІТНЯ

Забрідками, навпрошки, ховаючись й озираючись, наче парубок у колгоспнім садку, старий Микита йшов щодень удосвіта однією дорогою уже який десяток літ. Усеньке село знало куди. Але чи й досі дідові соромно було за себе, чи звик уже, – шаркбав немічний вивченим до камінчика берегом, пригинаючи голову. За Мокрою долиною, звідки видно було останнє дворище, завжди пришвидшував ходу. Чи боявся кудись спізнитися, чи, може, хто чекав на нього в цю пору, чи ніс він комусь у своїй торбі щось важливе – хтозна? Однак тепер уже у своїй оцій поквапливості виглядав він дуже чудно: зсохлий, задубілий, куцуватий дід видавався в ранкову пору на лоні долини дивною істотою, хворим звіром, привидом.